หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ลักษณะทั่วไปและสภาพทางเศรษฐกิจของพืชที่ศึกษา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ 105.53 ล้านไร่ มีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งสิ้น 57.72 ล้านไร่ ของพื้นที่ภาค และคิดเป็นร้อยละ 43.41 ของพื้นที่ถือครองทำการเกษตรทั้งประเทศ หรือคิดเป็นร้อยละ 54.70 ของพื้นที่ทั้งหมดของภาค (ดูตารางที่ 2.1)

สภาพการผลิตข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้สรุปพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 3 ปี จากปีการเพาะปลูก 2538 ปรากฏว่า ข้าวนาปีเป็นพืชที่ปลูกมากเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย และข้าวโพด รุ่น1 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 2.2)

พืชที่สำคัญที่ปลูกมากในภาคนี้ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด และ ถั่วต่างๆ โดยเฉพาะข้าวนาปี และมันสำปะหลังนับเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีการปลูกมากที่สุดในภาค จากตารางที่ 2.2 จะเห็นได้ว่าในปีการเพาะปลูก 2538 มีพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตต่อไร่ของข้าวนาปีและมันสำปะหลัง สูงถึง 31,040,327 ไร่ และ 5,054,866 ไร่ ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีพื้นที่ทางการเกษตรในสัดส่วนที่สูง แต่ผลผลิตที่ได้รับอยู่ในระดับต่ำกว่าทุกภาค อันเนื่องมาจากสภาพความแห้งแล้ง และพื้นดินซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตมีสภาพธรรมชาติที่ไม่เอื้อประโยชน์ในการเพาะปลูก มีปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดินหลายประการ อาทิ เช่น ปัญหาดินเสื่อมโทรมขาดความอุดมสมบูรณ์จากสภาพธรรมชาติ และใช้โดยขาดการบำรุงรักษา มีพื้นที่ประมาณ 75.70 ล้านไร่ ปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ความเสื่อมโทรมของดินเพิ่มขึ้น มีพื้นที่ประมาณ 42.95 ล้านไร่ และดินมีปัญหาอีก 51.87 ล้านไร่ แยกเป็นพื้นที่ดินเค็ม 17.80 ล้านไร่ ดินทรายจัด 4.10 ล้านไร่ ดินตื้น 17.88 ล้านไร่ และดินบนพื้นที่ภูเขา 12.09 ล้านไร่ (ดูตารางที่ 2.3) ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้หากไม่ได้รับการแก้ไข ความรุนแรงของปัญหาจะยิ่งเพิ่มขึ้น และส่งผลกระทบต่อระดับผลผลิตมากขึ้น

ตารางที่ 2.1 : พื้นที่ทำการเกษตรและสัดส่วนของพื้นที่ทำการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการเพาะปลูก 2538/39

ภาค	พื้นที่ทั้งหมด (ล้านไร่)	พื้นที่ถือครองทางการเกษตร (ล้านไร่)	ร้อยละพื้นที่ถือครองทางการเกษตรของภาค เมื่อเทียบกับพื้นที่ถือครองทางการเกษตรรวมทั้งประเทศ	ร้อยละพื้นที่ถือครองทางการเกษตรของภาคเมื่อเทียบกับพื้นที่ที่มีอยู่ทั้งหมดของภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ	105.53	57.72	43.41	54.70
เหนือ	106.03	29.29	22.03	27.62
กลาง	64.94	28.63	21.53	44.09
ใต้	44.20	17.33	13.03	39.21
รวม	320.70	132.97	100.00	41.46

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.2 สภาพการผลิตข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2538

ชื่อพืช	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ ไร่)
ข้าวนาปี	31,040,327	281
ข้าวนาปรัง	160,358	430
มันสำปะหลัง	5,054,866	2,040
อ้อย	1,789,940	8,883
ข้าวโพด รุ่น 1	1,525,682	431
ข้าวโพด รุ่น 2	813,238	462
ถั่วเหลือง รุ่น 1	104,256	196
ถั่วเหลือง รุ่น 2	241,789	208

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.3 : สภาพปัญหาทรัพยากรที่ดิน

(หน่วย : ล้านไร่)

ภาค	ดินที่มีปัญหา 1/							ดินขาดอินทรีย์วัตถุ 2/	พื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน 3/
	ดินเค็ม	ดินทรายจัด	ดินเปรี้ยว	ดินพรุ	ดินตื้น	ดินบนพื้นที่ภูเขา	รวม		
ตะวันออกเฉียงเหนือ	17.80	4.10	-	-	17.88	12.09	51.87	75.70	42.95
เหนือ	-	0.57	-	-	19.90	54.02	74.49	10.22	29.28
กลาง	1.14	0.67	4.73	-	4.27	12.01	22.82	4.13	12.67
ตะวันออก	0.51	1.03	0.47	0.03	4.88	3.45	10.37	6.78	11.51
ใต้	2.27	0.76	0.12	0.47	4.36	14.58	22.56	1.90	11.91
รวม	21.72	7.13	5.32	0.50	51.29	96.15	182.11	98.73	108.32

หมายเหตุ : 2/ ปริมาณอินทรีย์วัตถุน้อยกว่า 1.5 %

ที่มา : 1/ เอกสาร "ดินที่มีปัญหาต่อการใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมของประเทศไทย" คณะอนุกรรมการกำหนดมาตรฐานข้อมูลแผนที่ และการวางแผนการใช้ที่ดิน, กรมพัฒนาที่ดิน, กันยายน 2532

2/ บุญนะ อานันทนะ "ปริมาณและการกระจายอินทรีย์วัตถุของดินในประเทศไทย" (เอกสารทางวิชาการ เล่มที่ 168 กองสำรวจ และจำแนกที่ดิน, กรมพัฒนาที่ดิน, ธันวาคม 2532.

3/ การชะล้างพังทลายของดินในประเทศไทย. กรมพัฒนาที่ดิน, สิงหาคม 2530.

นอกจากในเรื่องของดินอันเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อระดับผลผลิตแล้ว ปริมาณน้ำฝนก็เป็นปัจจัยอีกชนิดหนึ่งที่สำคัญเช่นเดียวกัน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดปีแตกต่างกันมาก (ดูตารางที่ 2.4) กล่าวคือ บริเวณทางด้านตะวันตกและทางตอนใต้ของภาค ซึ่งได้แก่ จังหวัดเลย ขอนแก่น สุรินทร์ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และมหาสารคาม เป็นบริเวณที่มีฝนตกน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากได้รับอิทธิพลของภูเขาเป็นเครื่องกีดขวาง โดยจะมีปริมาณฝนตกตลอดปีประมาณ 750 มิลลิเมตร บริเวณทางตอนเหนือและตะวันออกของภาคซึ่งได้แก่จังหวัดสกลนคร ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี อุดรธานี กาฬสินธุ์ ยโสธร และมุกดาหาร (ดูแผนภาพที่ 2.1) จะมีปริมาณฝนตกตลอดปีปานกลาง คือประมาณ 870 มิลลิเมตร ส่วนบริเวณตอนเหนือสุดของภาคที่ติดกับแม่น้ำโขง คือจังหวัดนครพนมและหนองคาย จะมีปริมาณฝนตกตลอดปีมากที่สุด คือจะมีค่ามากกว่า 1,000 มิลลิเมตรขึ้นไป โดยจังหวัดที่มีจำนวนวันที่ฝนตกมากที่สุดตลอดปี 2538 (ดูตารางที่ 2.5) ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีจำนวนวันที่ฝนตกถึง 198 วัน รองลงมาคือจังหวัดเลย ซึ่งมีจำนวนวันที่ฝนตก 185 วัน และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีจำนวนวันที่ฝนตกอยู่ในช่วงระหว่าง 130 -170 วัน ส่วนจังหวัดที่มีจำนวนวันที่ฝนตกน้อยที่สุดตลอดปี 2538 ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีจำนวนวันที่ฝนตกเพียง 79 วันเท่านั้น

ตารางที่ 2.4 : ปริมาณน้ำฝนรายเดือนของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2538

(หน่วย : มิลลิเมตร)

	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ตลอดปี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.52	20.65	28.92	41.27	116.77	132.85	196.98	199.52	131.04	77.38	13.40	0.10	860.56
จังหวัดนครพนม	0.00	0.00	36.54	45.79	200.98	195.69	291.45	452.04	178.03	30.10	10.55	0.00	1,441.17
จังหวัดสกลนคร	0.00	0.00	11.80	44.58	164.30	221.38	199.38	263.56	71.43	34.50	2.67	0.00	1,013.60
จังหวัดหนองคาย	1.30	0.30	3.70	42.55	72.53	91.67	277.03	291.47	103.33	49.00	0.90	0.00	933.78
จังหวัดอุดรธานี	0.00	60.40	10.74	82.56	287.38	287.78	541.32	644.42	118.66	146.60	5.00	0.00	2,184.86
จังหวัดยโสธร	0.00	4.10	11.20	27.36	134.84	143.51	224.00	109.27	115.52	95.10	31.54	0.00	896.44
จังหวัดอุบลราชธานี	0.00	8.20	22.40	54.72	269.68	287.02	306.10	205.37	298.55	148.50	44.20	0.00	1,644.74
จังหวัดกาฬสินธุ์	0.00	26.21	11.10	47.40	80.30	133.25	102.60	78.05	93.74	53.10	14.94	0.00	640.69
จังหวัดขอนแก่น	0.00	31.70	16.90	23.90	10.01	69.11	90.70	107.03	92.01	58.40	3.74	0.00	503.50
จังหวัดมหาสารคาม	0.00	23.00	14.23	37.03	79.55	94.18	198.31	126.54	103.27	57.80	14.91	0.00	748.82
จังหวัดร้อยเอ็ด	2.00	23.93	8.10	58.83	113.30	99.68	154.38	121.30	74.73	80.00	21.17	0.00	757.42
จังหวัดบุรีรัมย์	0.00	79.25	90.00	36.10	82.15	72.60	100.96	74.03	119.44	41.30	71.30	1.50	768.63
จังหวัดศรีสะเกษ	0.00	41.43	61.42	31.82	22.60	81.35	102.16	80.95	125.87	62.00	8.93	0.10	618.63
จังหวัดสุรินทร์	0.00	3.60	32.84	27.33	63.50	90.09	101.36	87.86	132.36	82.70	10.56	0.10	632.30
จังหวัดชัยภูมิ	5.10	6.50	31.36	31.40	54.69	76.67	105.70	185.07	169.92	47.30	14.90	0.00	728.61
จังหวัดนครราชสีมา	0.00	19.34	45.36	18.22	91.61	89.04	168.62	117.19	196.14	59.50	10.41	0.00	815.43
จังหวัดเลย	0.40	9.05	23.79	67.51	163.31	110.17	164.69	191.31	177.29	101.00	19.58	0.00	1,028.10
จังหวัดมุกดาหาร	0.00	14.00	71.33	24.43	94.30	115.20	219.88	256.35	57.40	168.60	6.40	0.00	1,027.89

ที่มา : ฝ่ายวิเคราะห์และพยากรณ์ข้อมูล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.5 : จำนวนวันที่ฝนตกรายเดือนของจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2538

(หน่วย : วัน)

	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ตลอดปี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2.59	3.23	4.94	11.76	17.35	21.41	26.41	26.65	20.76	13.65	5.12	0.53	154.40
จังหวัดนครพนม	0.00	0.00	7.00	10.00	19.00	27.00	28.00	31.00	21.00	11.00	2.00	0.00	156.00
จังหวัดสกลนคร	1.00	0.00	6.00	13.00	19.00	26.00	28.00	31.00	17.00	12.00	2.00	0.00	155.00
จังหวัดหนองคาย	3.00	2.00	4.00	9.00	15.00	23.00	29.00	30.00	16.00	10.00	6.00	0.00	147.00
จังหวัดอุดรธานี	0.00	2.00	6.00	8.00	21.00	27.00	30.00	29.00	16.00	12.00	5.00	0.00	156.00
จังหวัดยโสธร	0.00	4.00	4.00	12.00	23.00	25.00	26.00	27.00	29.00	17.00	4.00	1.00	172.00
จังหวัดอุบลราชธานี	0.00	4.00	4.00	12.00	23.00	25.00	26.00	27.00	29.00	17.00	4.00	1.00	172.00
จังหวัดกาฬสินธุ์	0.00	3.00	1.00	9.00	11.00	7.00	17.00	16.00	8.00	2.00	5.00	0.00	79.00
จังหวัดขอนแก่น	1.00	3.00	5.00	10.00	22.00	26.00	30.00	27.00	18.00	17.00	9.00	0.00	168.00
จังหวัดมหาสารคาม	0.00	3.00	4.00	10.00	16.00	17.00	25.00	24.00	17.00	10.00	4.00	0.00	130.00
จังหวัดร้อยเอ็ด	1.00	4.00	5.00	12.00	13.00	19.00	24.00	24.00	20.00	12.00	3.00	0.00	137.00
จังหวัดบุรีรัมย์	0.00	4.00	4.00	11.00	18.00	14.00	24.00	21.00	22.00	14.00	6.00	1.00	139.00
จังหวัดศรีสะเกษ	0.00	4.00	5.00	14.00	1.00	19.00	25.00	24.00	24.00	15.00	5.00	2.00	138.00
จังหวัดสุรินทร์	0.00	4.00	5.00	17.00	22.00	24.00	26.00	27.00	26.00	15.00	5.00	2.00	173.00
จังหวัดชัยภูมิ	1.00	3.00	4.00	12.00	12.00	14.00	26.00	29.00	21.00	16.00	5.00	0.00	143.00
จังหวัดนครราชสีมา	2.00	7.00	9.00	15.00	24.00	24.00	29.00	28.00	29.00	21.00	8.00	2.00	198.00
จังหวัดเลย	2.00	4.00	7.00	15.00	23.00	25.00	30.00	30.00	23.00	18.00	8.00	0.00	185.00
จังหวัดมุกดาหาร	0.00	4.00	4.00	11.00	13.00	22.00	26.00	28.00	17.00	13.00	6.00	0.00	144.00

ที่มา : ฝ่ายวิเคราะห์และพยากรณ์ข้อมูล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

แผนภาพที่ 2.1 แสดงลักษณะภูมิประเทศ และขอบเขต ของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

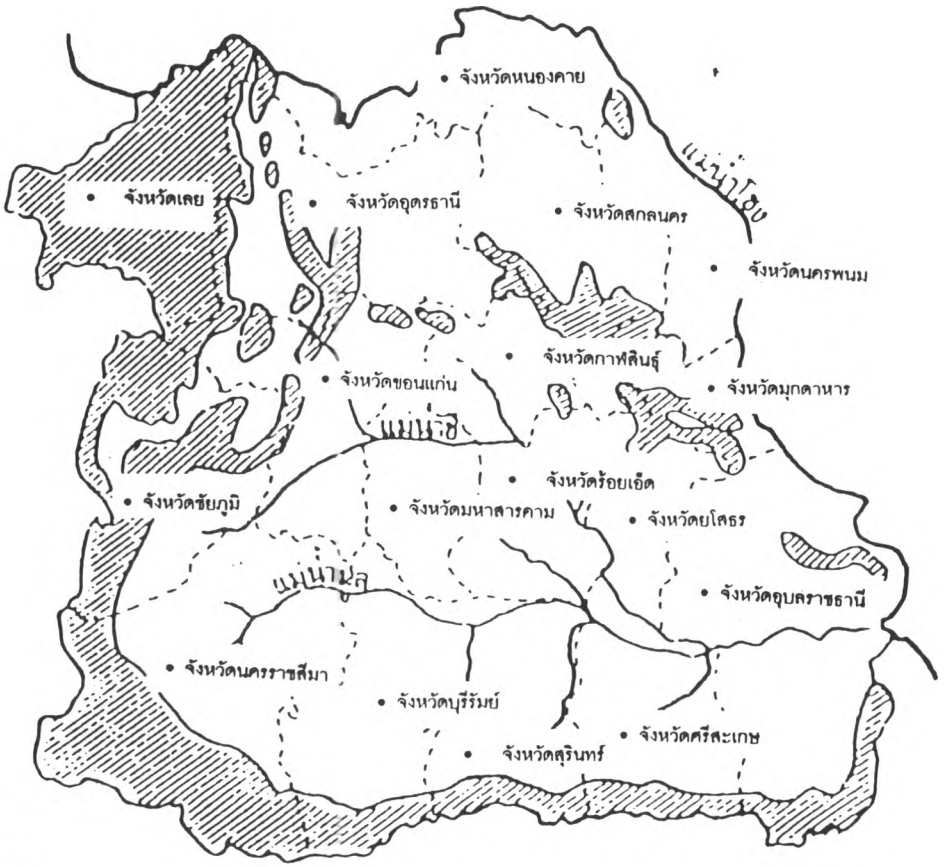

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

ลักษณะทั่วไปของพืชแต่ละชนิดที่ศึกษา

ข้าว

ข้าวเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากข้าวเป็นสินค้าเกษตรกรรมที่ทำรายได้สูงสุดเข้าประเทศถึง 48,627 ล้านบาท ในปี 2538 และยังใช้เป็นอาหารหลักของคนไทยอีกด้วย ดังนั้นรัฐบาลจึงได้พยายามเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นโดยเน้นการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ ทั้งนี้เพราะการขยายพื้นที่การเพาะปลูกจะทำได้ยากยิ่งขึ้นในอนาคต เนื่องจากพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวมีจำกัด เกษตรกรต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ เช่นศัตรูพืช การใช้ปุ๋ย ความรู้ใหม่ ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ การใช้แรงงานไม่เต็มที่ ขาดเงินทุน ภัยธรรมชาติต่าง ๆ เมล็ดพันธุ์ ฯลฯ นอกเหนือจากปัญหาดังกล่าวแล้ว สภาพการแข่งขันอย่างมากในตลาดข้าวของโลก ทำให้รัฐบาลต้องเข้ามามีบทบาทในการกำหนดและช่วยเหลือเกษตรกรผู้ทำการปลูกข้าว ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 75-80 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งในนโยบายแต่ละปีนั้นควรกระทำอย่างรอบคอบ เพื่อยกระดับการครองชีพของชาวนาให้สูงขึ้น อันจะมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศชาติด้วย

การเพาะปลูกข้าวส่วนใหญ่จะทำการเพาะปลูกในบริเวณที่ราบภาคกลางเพราะมีการชลประทานที่สมบูรณ์กว่าภาคอื่นๆ ประกอบกับสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม และมีดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ แต่เนื่องจากปัจจุบันรัฐบาลได้พัฒนาพื้นที่ในภาคต่าง ๆ เพื่อยกระดับการเกษตรของไทยให้สูงขึ้น ทำให้มีการขยายการเพาะปลูกข้าวในภาคอื่น ๆ ด้วย เช่น ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

การเพาะปลูกข้าวสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทตามฤดูการผลิต ได้แก่

1. การเพาะปลูกข้าวนาปี เป็นการปลูกข้าวโดยทั่วไปตามปกติ ซึ่งมักจะปลูกในฤดูฝน
2. การปลูกข้าวนาปรัง จะเป็นการปลูกข้าวนอกฤดูการผลิต หรือปลูกในฤดูแล้ง การปลูกข้าวนาปรังมักใช้พันธุ์ข้าวที่ดีกว่าและใช้ปุ๋ยมากกว่าการปลูกข้าวนาปี

ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวประมาณ 56,373,172 ไร่ และที่ผ่าน ๆ มาปรากฏว่าอัตราการขยายตัวของพื้นที่เพาะปลูกมีน้อยมาก และลดลงในบางปี ทั้งนี้เพราะที่นาที่มีเหลืออยู่เริ่มหายากขึ้น ที่ดินที่มีเหลืออยู่ส่วนใหญ่เป็นดินที่เหมาะกับการปลูกพืชไร่ และปัจจุบันการขยายตัวของการเพาะปลูกพืชไร่ชนิดต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมาก ขณะเดียวกันผลผลิตของข้าวโดยรวมก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนักในแต่ละปี

จากรายงานสถิติของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรปี 2538/39 (ดูตารางที่ 2.6) จะเห็นว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นเขตที่มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปีมากที่สุด รองลงมาคือภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ตามลำดับ แต่ถ้าพิจารณาทางด้านผลผลิต ถึงแม้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีผลผลิตข้าวนาปีมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ แต่สัดส่วนระหว่างพื้นที่ปลูกกับผลผลิต (ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่) กลับต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ

ตารางที่ 2.6 แสดงพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ของข้าวนาปี ในปีการเพาะปลูก 2537/38

ภาค	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	31,040,327	8,009,659,000	281
เหนือ	12,526,986	4,975,721,000	444
กลาง	9,886,193	4,289,886,000	456
ใต้	2,919,666	885,449,000	331
รวมทั้งประเทศ	56,373,172	18,160,715,000	350

ที่มา : รายงานสถิติ การเกษตรสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ในประเทศไทยนอกจากข้าวนาปีที่มีการปลูกในฤดูฝนแล้ว ยังมีข้าวนาปรังอันเป็นข้าวที่ปลูกในฤดูแล้งอีกด้วย ข้าวนาปรังสามารถทำการเพาะปลูกได้ในทุกภาคของประเทศไทย โดยภาคที่มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปรังมากที่สุดในปี 2538 ได้แก่ ภาคกลาง รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามลำดับ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ที่ได้จากการเพาะปลูกข้าวนาปรังของภาคตะวันออกเฉียงค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ (ดูตารางที่ 2.7) เนื่องจากการปลูกข้าวนาปรังต้องอาศัยน้ำสำหรับการเพาะปลูกค่อนข้างมาก เพราะธรรมชาติของข้าวนั้นเป็นพืชที่ต้องการปริมาณน้ำมากกว่าพืชอื่น ๆ โดยเฉพาะพืชไร่โดยอาศัยน้ำชลประทาน

ตารางที่ 2.7 แสดงพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของข้าวนาปรัง ในปีการเพาะปลูก 2537/38

ภาค	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	160,358	67,720,000	430
เหนือ	968,201	666,827,000	704
กลาง	3,045,489	2,166,704,000	717
ใต้	129,923	48,748,000	391
รวมทั้งประเทศ	4,303,971	2,949,999,000	694

ที่มา : รายงานสถิติ การเกษตรสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ปริมาณน้ำ เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของต้นข้าว ต้นข้าวจะมีส่วนที่เป็นน้ำอยู่ประมาณร้อยละ 80 ในการปลูกข้าว น้ำมีความสำคัญตั้งแต่ระยะการงอกของเมล็ดไปจนถึงประมาณก่อนเก็บ 10 วัน น้ำในดินจะเป็นตัวละลายธาตุอาหารเข้าสู่ราก เพื่อใช้ในการเจริญเติบโต นอกจากนั้น น้ำในนาข้าวจะยังช่วยป้องกันและกำจัดวัชพืชบางชนิดด้วย เช่น วัชพืชตระกูลหญ้า อย่างไรก็ตาม ถ้าน้ำมีมากเกินไปหรือน้ำท่วมคันนา ก็จะทำให้ข้าวเสียหายได้เช่นกัน ความต้องการน้ำของข้าวในแต่ละระยะของการปลูกจะแตกต่างกันออกไป แต่โดยทั่วไปแล้ว ต้นข้าวจะใช้น้ำตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 1,300 ลูกบาศก์เมตร ต่อพื้นที่ปลูก 1 ไร่

ข้าวโพด

ข้าวโพดเป็นธัญญพืชที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ข้าวโพดเป็นพืชเศรษฐกิจที่ปลูกง่าย ให้ผลในระยะสั้นและให้คุณค่าทางอาหารมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับธัญญพืชอื่น ๆ ที่มีราคาใกล้เคียงกัน จึงทำให้มีการขยายการผลิตข้าวโพดเพิ่มมากขึ้นทุกปี ปัจจุบันความต้องการใช้ข้าวโพดภายในประเทศส่วนใหญ่ใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์และการเลี้ยงสัตว์ โดยมีความต้องการใช้ข้าวโพดประมาณ 1 ใน 3 ของปริมาณการผลิต ส่วนที่เหลืออีก 2 ใน 3 จะเป็นการส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ ข้าวโพดมีประโยชน์มากมาย เช่นเป็นอาหารของมนุษย์และสัตว์ ใช้เป็นวัตถุดิบในกิจการอุตสาหกรรมแปรรูปเพื่อผลิตสินค้าอื่น ๆ เช่น แป้งข้าวโพด น้ำมันข้าวโพด กลูโคส ไฟเบอร์ แอลกอฮอล์

เมล็ดพลาสติก ฯลฯ ข้าวโพดจึงเป็นพืชเศรษฐกิจที่น่าสนใจมากอีกชนิดหนึ่งที่ควรส่งเสริมให้ผลิตเพิ่มมากขึ้น

ข้าวโพดเป็นพืชที่ปลูกในประเทศไทยมาเป็นเวลานานกว่า 30 ปี โดยในระยะแรกยังไม่แพร่หลายนัก โดยปลูกในจังหวัดลพบุรี จังหวัดนครสวรรค์ และที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ข้าวโพดเป็นพืชที่ได้รับความนิยมในการปลูกมากขึ้น จนกระทั่งในปี 2538 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดทั้งสิ้น 8,828,556 ไร่ โดยมีพื้นที่ปลูกมากในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ตามลำดับ (ดูตารางที่ 2.8) แม้ว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีพื้นที่เพาะปลูกมากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ แต่ผลผลิตที่ได้จริงกลับต่ำกว่าภาคกลางซึ่งมีพื้นที่ปลูกน้อยกว่า จึงทำให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของการปลูกข้าวโพดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำกว่าโดยเปรียบเทียบ

ตารางที่ 2.8 แสดงพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ของข้าวโพด ในปีการเพาะปลูก 2537/38

ภาค	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	2,336,920	915,476,000	426
เหนือ	4,106,353	1,890,038,000	475
กลาง	2,278,877	1,116,075,000	505
ใต้	106,406	43,750,000	411
รวมทั้งประเทศ	8,828,556	3,965,339,000	470

ที่มา : รายงานสถิติการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

การเพาะปลูกข้าวโพดโดยทั่วไปสามารถทำได้ปีละ 2 ครั้ง ในครั้งแรก จะทำการเพาะปลูกในระหว่างวันที่ 1 มีนาคม ถึงวันที่ 30 มิถุนายน โดยไม่คำนึงถึงวันเก็บเกี่ยว เรียกว่า ข้าวโพด รุ่น 1 ส่วนครั้งที่สอง หมายถึงข้าวโพดที่ทำการเพาะปลูกระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม ถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ของปีต่อไป โดยไม่คำนึงถึงวันเก็บเกี่ยวเช่นกัน เรียกว่าข้าวโพด รุ่น 2

มันสำปะหลัง

มันสำปะหลังเป็นพืชที่ปลูกง่าย ต้องการน้ำน้อย มีความทนทานต่อสภาวะแห้งแล้งได้เป็นอย่างดี และเป็นพืชที่มีศัตรูรบกวนน้อย สามารถเจริญเติบโตได้ในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ การปลูกมันสำปะหลังสามารถทำการปลูกได้เป็นอย่างดีตลอดทั้งปี วิธีการปลูกง่ายกว่าการปลูกพืชไร่ชนิดอื่น ๆ สามารถทำได้โดยการตัดลำต้นเป็นท่อน ๆ ท่อนหนึ่งยาวประมาณ 10 - 25 เซนติเมตร ปักลงในดินที่ไถเตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว เมื่อต้นมันสำปะหลังมีอายุ 8 เดือนขึ้นไป ก็เริ่มขุดขายได้ แต่ส่วนใหญ่จะรอขุดเมื่อต้นมันสำปะหลังมีอายุ 10 - 13 เดือน ซึ่งในระยะนี้ หัวมันสำปะหลังจะเจริญเติบโตเต็มที่และให้ปริมาณแป้งมาก การบำรุงรักษาก็ไม่ยุ่งยากเหมือนพืชไร่ชนิดอื่น รายได้และผลตอบแทนอยู่ในระดับสูง จึงเป็นสิ่งจูงใจให้ปลูกมันสำปะหลังกันแพร่หลายทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นภาคที่มีสภาพดินเป็นทราย และมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ประกอบกับพืชไร่ชนิดอื่นที่ปลูกอยู่ มีปัญหาในการบำรุงรักษา และให้ผลตอบแทนอยู่ในระดับต่ำ เกษตรกรจึงหันมาปลูกมันสำปะหลังมากขึ้น

การเพาะปลูกมันสำปะหลังของไทยในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ปลูกกันมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี 2538 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังถึง 5,054,866 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 62.46 ของพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังทั้งประเทศ (ดูตารางที่ 2.9)

ตารางที่ 2.9 แสดงพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ของมันสำปะหลังในปีการเพาะปลูก 2538

ภาค	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	5,054,866	9,920,829,000	2,040
เหนือ	981,978	1,887,736,000	2,037
กลาง	2,056,559	4,408,813,000	2,212
ใต้	-	-	-
รวมทั้งประเทศ	8,093,403	16,217,378,000	2,084

ที่มา : รายงานสถิติ การเกษตรสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

การที่มันสำปะหลังเป็นพืชที่ปลูกง่าย ทนทานต่อสภาวะอากาศที่แปรปรวนได้เป็นอย่างดี และผลตอบแทนค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับพืชไร่อื่น จึงทำให้เกษตรกรขยายพื้นที่ปลูกออกไปเรื่อย ๆ ส่งผลให้ผลผลิตมันสำปะหลังมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาด้านราคาของมันสำปะหลัง ทั้งนี้เพราะการใช้มันสำปะหลังภายในประเทศยังค่อนข้างจำกัด ขณะที่ตลาดต่างประเทศ คือตลาดประชาคมเศรษฐกิจยุโรป ซึ่งเป็นตลาดที่นำเข้าผลิตภัณฑ์มันอัดเม็ดที่สำคัญของไทย ก็ถูกจำกัดการนำเข้า นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อมันสำปะหลังของไทย คือ การที่ประชาคมเศรษฐกิจยุโรปได้มีการปฏิรูปนโยบายการเกษตร (CAP reform) โดยการปรับลดราคาประกันธัญญพืชลงร้อยละ 29 ภายในระยะเวลา 3 ปี ในปีการเพาะปลูก 2536/37 - 2538/39 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2536 ส่งผลให้ราคามันสำปะหลังที่เกษตรกรขายได้มีแนวโน้มลดลง เพราะผู้นำเข้าจากตลาดต่างประเทศชะลอการสั่งซื้อมันอัดเม็ดจากประเทศไทย โดยหันไปใช้ธัญญพืชที่ผลิตได้เองภายในประเทศเป็นเหตุให้ผลผลิตมันสำปะหลังมีมากเกินความต้องการ ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหามันสำปะหลังที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต จึงควรปรับระบบการผลิตมันสำปะหลังให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด อันจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังมีรายได้สูงขึ้น

<u>ถั่วเหลือง</u>

ถั่วเหลืองเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศอีกชนิดหนึ่ง เนื่องจากเป็นพืชที่ปลูกง่าย เกษตรกรไทย รู้จักการเพาะปลูกถั่วเหลืองมานานพอ ๆ กับการปลูกข้าวซึ่งเป็นผลผลิตหลักของประเทศ ถั่วเหลืองสามารถปลูกได้ทุกภาคของประเทศไทย การเพาะปลูกถั่วเหลืองแบ่งออกได้เป็น 2 ฤดูการผลิต คือ

1. การปลูกในฤดูฝน ในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง ตุลาคม เรียกว่า ถั่วเหลือง รุ่น 1
2. การปลูกในฤดูแล้ง เป็นการปลูกถั่วเหลืองในนาในช่วงเดือนหลังจากที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวข้าวนาปีเสร็จแล้ว เริ่มทำการปลูกในช่วงประมาณเดือนพฤศจิกายน ถึง เมษายน เรียกว่า ถั่วเหลือง รุ่น 2

การเพาะปลูกถั่วเหลืองของประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่นิยมปลูกกันมากในบริเวณภาคเหนือ และรองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนภาคใต้จะเป็นภาคที่มีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองน้อยที่สุด แต่ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ที่ได้ ของทุกภาคนั้นมีค่าใกล้เคียงกัน (ดูตารางที่ 2.10)

ตารางที่ 2.10 แสดงพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ของถั่วเหลืองในปีการเพาะปลูก 2538

ภาค	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	349,615	71,619,000	220
เหนือ	2,133,335	401,126,000	210
กลาง	240,847	54,789,000	231
ใต้	182	37,000	203
รวมทั้งประเทศ	2,723,979	527,571,000	213

ที่มา : รายงานสถิติ การเกษตรสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

<u>อ้อย</u>

อ้อยเป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของไทย เนื่องจากอ้อยเป็นวัตถุดิบหลักในการแปรรูปเป็นน้ำตาล อันเป็นสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรชนิดหนึ่งที่มีบทบาทและความสำคัญมาก ซึ่งนอกจากจะใช้น้ำตาลในการบริโภคภายในประเทศแล้ว ยังใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมบางชนิด รวมทั้งการส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ นำมาซึ่งรายได้จำนวนมาก ผลพลอยได้จากการผลิตน้ำตาลจากอ้อย คือ กากน้ำตาล ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ ผงชูรส แอลกอฮอล์ และอุตสาหกรรมผลิตสุรา กากอ้อย หรือ ชานอ้อย สามารถใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตกระดาษและไม้อัด สำหรับในประเทศไทยนิยมใช้เป็นเชื้อเพลิงในโรงงานผลิตน้ำตาล ส่วนกากตะกอนอ้อยอันเป็นผลได้อีกชนิดหนึ่งก็สามารถใช้ทำปุ๋ยสำหรับปลูกพืชได้ จะเห็นได้ว่าประโยชน์และความสำคัญของอ้อยมีมากมาย

การปลูกอ้อยมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นตามลำดับ สาเหตุที่ทำให้มีการปลูกอ้อยเพิ่มขึ้นก็คือ อ้อยทนทานต่อความแห้งแล้ง โรคและแมลงได้เป็นอย่างดี อ้อยมีตลาดรับซื้อที่แน่นอน และยังได้รับเงินทุนจากโรงงานน้ำตาลเพื่อใช้ในการปลูกด้วย

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีการเพาะปลูกอ้อยมากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ ในปี 2538 มีพื้นที่ปลูกอ้อยถึง 1,789,940 ไร่ เกษตรกรที่ปลูกอ้อยมีการรวมตัวกันเป็นสมาคมต่างๆ โดยมีสมาคมกลุ่มชาวไร่อ้อยเขต 7 สามารถรวมตัวกันสำเร็จเป็นกลุ่มแรก สมาคมนี้ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือ กาญจนบุรี ราชบุรี และนครปฐม ซึ่งนับเป็นแหล่งปลูกอ้อยที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ส่วนการรวมตัวในเขตอื่นๆมีดังนี้ สมาคมกลุ่มอาชีพการเกษตรจังหวัดชลบุรี สมาคมชาวไร่อ้อยประจวบ-เพชรบุรี สมาคมเกษตรระยอง สมาคมชาวไร่อ้อยเขต 6 จังหวัดกำแพงเพชร สมาคมชาวไร่อ้อยกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี สมาคมชาวไร่อ้อยทั้ง 6 สมาคมนี้ได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหพันธ์ชาวไร่อ้อยแห่งประเทศไทย เมื่อปี 2518 ซึ่งมีปริมาณอ้อยร้อยละ 90 ของผลผลิตอ้อยทั้งประเทศ ส่วนที่เหลือได้มีการรวมตัวกันเป็นสหกรณ์การเกษตรชาวไร่อ้อย โดยสมาชิกส่วนใหญ่จะเป็นชาวไร่อ้อยขนาดเล็กมีทั้งหมด 26 สหกรณ์ ต่อมาในปี 2519 ได้รวมกันจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์การเกษตรชาวไร่อ้อยจำกัด นอกจากนี้ยังมีชาวไร่อ้อยอิสระที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของสหพันธ์ฯ หรือ สหกรณ์ฯ ข้างต้น

โรงงานน้ำตาลเป็นกิจการขนาดใหญ่ ต้องใช้เงินทุนเป็นจำนวนมาก ฉะนั้นผู้ที่ลงทุนในโรงงานน้ำตาลต้องมีความมั่นใจว่าโรงงานของตนมีวัตถุดิบคืออ้อยป้อนเข้าเต็มอัตราตามกำลังการผลิต และต้องมั่นใจว่าชาวไร่อ้อยผลิตอ้อยได้พอดีกับกำลังการผลิต เพราะถ้าน้อยไปโรงงานจะใช้กำลังผลิตไม่เต็มที่ มีรายได้ไม่คุ้มกับเงินที่ลงทุนไป นอกจากนี้ อ้อยจะต้องมีไม่มากเกินไปเพราะถ้าหากมีมากไปราคาอ้อยจะตกต่ำและมีส่วนหนึ่งขายไม่ออกทำให้ชาวไร่อ้อยต้องขาดทุน ในปีต่อๆ ไปชาวไร่อ้อยก็อาจจะลดการปลูกอ้อย และโรงงานอาจจะกลับมาประสบภาวะขาดแคลนอ้อยอีกได้

เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ในประเทศอื่นๆ หลายประเทศ โรงงานจะลงมือทำการปลูกอ้อยเสียเองโดยเข้าซื้อที่ดินของชาวไร่อ้อยที่ทำไร่อ้อยมาก่อน แต่สำหรับประเทศไทยนั้นวิธีการนี้ยังไม่เหมาะสม การควบคุมไร่ขนาดใหญ่นั้นจำเป็นต้องมีระบบการจัดการที่ดีอย่างยิ่ง เพราะการควบคุมลูกจ้างคนงานในภาคเกษตรกรรมนั้นลำบากกว่าการควบคุมคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมมาก โรงงานน้ำตาลต่าง ๆ จึงไม่นิยมใช้วิธีการแบบนี้

วิธีการที่โรงงานชอบใช้คือการผูกมัดชาวไร่ โดยการให้ชาวไร่ทำสัญญาล่วงหน้ากับโรงงาน โรงงานจะไม่รับซื้ออ้อยจากชาวไร่ที่ไม่ได้เซ็นสัญญาล่วงหน้ากับโรงงานไว้ก่อน การผูกมัดชาวไร่นี้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่โรงงานน้ำตาลอย่างแน่นอน แต่เมื่อมองในแง่ของชาวไร่อ้อยแล้วก็มีผลดีอยู่อย่างหนึ่ง กล่าวคือ ชาวไร่อ้อยมั่นใจว่าอ้อยของตนเมื่อถึงเวลาตัดแล้วก็จะมีตลาดที่แน่นอน

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม โดยเหตุที่การเซ็นสัญญาเป็นพิธีบนกระดาษเท่านั้น ชาวไร่อาจจะบิดเบือนไม่ปฏิบัติตามสัญญาได้ และอาจมีโรงงานอื่นที่หวังรายได้จากชาวไร่ที่บิดเบือนไม่ปฏิบัติตามสัญญาเหล่านี้ การตกลงซื้อขายอ้อยจึงต้องเป็นการค้าระหว่างบุคคล 2 ฝ่ายที่ไว้ใจซึ่งกันและกัน แต่เนื่องจากว่าจำนวนชาวไร่อ้อยในประเทศไทยนั้นมีมาก ยากที่โรงงานจะรู้จักชาวไร่อ้อยแต่ละคนจนถึงกับไว้ใจกันได้ สัญญาที่โรงงานจะเซ็นนั้น จะเป็นสัญญากับบุคคลกลุ่มหนึ่งที่เรียกกันในวงการอ้อยว่าหัวหน้าโควต้า ซึ่งหัวหน้าโควต้าคือคนกลางระหว่างชาวไร่อ้อยกับโรงงานนั่นเอง ในการตกลงมอบอ้อยนี้เป็นการตกลงด้านปริมาณเท่านั้น ส่วนเรื่องราคาเป็นเรื่องที่จะต้องมีการตกลงกันตอนต้นฤดูหีบ หลังจากที่ชาวไร่อ้อยได้ลงมือปลูกอ้อยไปแล้ว

ในปี 2538 ภาคกลางของประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกอ้อยมากที่สุด โดยมีพื้นที่ปลูกอ้อยถึง 2,773,735 ไร่ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ มีจำนวนพื้นที่เพาะปลูกอ้อยที่ใกล้เคียงกันและมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ที่ใกล้เคียงกันด้วย (ดูตารางที่ 2.11)

ตารางที่ 2.11 แสดงพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ของอ้อยในปีการเพาะปลูก 2538

ภาค	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,789,940	15,469,060,000	8,883
เหนือ	1,323,608	11,724,992,000	9,035
กลาง	2,773,735	23,403,287,000	8,580
ใต้	-	-	-
รวมทั้งประเทศ	5,887,283	50,597,339,000	8,774

ที่มา : รายงานสถิติ การเกษตรสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

สำหรับข้อมูล พื้นที่เก็บเกี่ยว พื้นที่เพาะปลูก และผลผลิตของพืชแต่ละชนิดในช่วงปี 2522-2538 นั้น ได้แสดงในตารางที่ 2.12 - 2.19 ในหน้า 22-28

ตารางที่ 2.12 : พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ข้าวนาปี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่ปีเพาะปลูก 2522 ถึง 2538

ปีการเพาะปลูก	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)
2522	29,086,511	26,269,384	5,635,616,000
2523	28,223,731	27,403,689	5,748,835,000
2524	28,000,661	26,103,169	5,389,709,000
2525	26,607,314	24,062,989	4,969,270,000
2526	30,122,779	29,624,158	7,406,252,000
2527	28,267,649	27,785,506	6,968,948,000
2528	29,830,756	28,490,378	7,392,366,000
2529	28,754,175	26,619,177	6,384,293,000
2530	25,950,364	25,384,769	5,657,804,000
2531	29,186,975	27,841,205	6,599,804,000
2532	30,766,930	29,569,988	7,106,200,000
2533	31,639,413	29,477,522	7,744,744,000
2534	29,774,250	28,193,390	7,667,013,000
2535	31,707,356	29,574,980	8,027,395,000
2536	30,734,409	27,223,024	7,125,324,000
2537	31,040,327	28,543,360	8,009,659,000
2538	32,024,717	29,972,252	8,435,539,000

ที่มา : สำนักงาน เศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.13 : พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ข้าวนาปรัง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่ปีเพาะปลูก2525 ถึง 2538

ปีการเพาะปลูก	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)
2525	96,708	91,600	30,738,000
2526	218,927	210,759	75,775,000
2527	385,091	379,293	149,999,000
2528	214,600	212,707	84,611,000
2529	213,958	213,082	87,485,000
2530	132,994	132,518	50,991,000
2531	361,559	342,627	152,244,000
2532	484,644	477,648	237,667,000
2233	426,481	407,916	196,642,000
2534	502,058	496,669	231,607,000
2535	657,483	626,425	328,201,000
2536	488,326	469,968	199,982,000
2537	94,699	90,891	41,377,000
2538	160,358	157,591	67,720,000

ที่มา : สำนักงาน เศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.14 : พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ถั่วเหลืองรุ่น 1 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่ปีเพาะปลูก 2522 ถึง 2538

ปีการเพาะปลูก	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)
2522	16,290	16,290	2,769,000
2523	33,115	26,378	4,818,000
2524	13,283	13,283	1,626,000
2525	11,716	11,716	1,830,000
2526	63,659	61,622	10,762,000
2527	102,072	95,647	19,062,000
2528	115,410	114,366	23,315,000
2529	137,578	132,850	26,926,000
2530	144,256	124,371	25,480,000
2531	177,060	163,715	34,098,000
2532	311,267	285,458	59,600,000
2533	241,958	236,528	44,861,000
2534	124,829	108,602	22,736,000
2535	96,548	95,548	23,188,000
2536	130,477	11,112	22,367,000
2537	104,256	98,817	20,471,000
2538	90,651	86,207	18,803,000

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.15 : พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ถั่วเหลืองรุ่น 2 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่ปีเพาะปลูก 2522 ถึง 2538

ปีการเพาะปลูก	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)
2522	544	544	72,000
2523	2,483	2,461	478,000
2524	31,135	31,135	5,112,000
2525	35,662	35,662	5,600,000
2526	15,976	15,965	2,524,000
2527	23,046	23,046	4,152,000
2528	39,196	38,830	6,663,000
2529	63,996	62,550	12,588,000
2530	179,584	172,581	28,811,000
2531	234,422	229,702	42,583,000
2532	304,428	300,775	64,470,000
2533	198,880	187,279	40,659,000
2534	200,321	184,840	39,704,000
2535	298,649	287,082	70,338,000
2536	214,445	186,574	43,502,000
2537	241,789	222,620	50,509,000
2538	222,504	213,084	46,587,000

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.16 : พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ข้าวโพดรุ่น 1 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่ปีเพาะปลูก 2522 ถึง 2538

ปีการเพาะปลูก	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)
2522	2,150,304	2,150,334	559,296,000
2523	2,230,080	2,230,080	721,699,000
2524	2,585,380	2,584,924	879,329,000
2525	2,575,618	2,575,618	596,549,000
2526	2,091,281	2,091,281	667,628,000
2527	2,434,278	2,281,891	901,688,000
2528	2,627,418	2,595,134	1,052,888,000
2529	2,698,600	2,388,855	893,584,000
2530	2,276,852	1,938,886	643,398,000
2531	2,446,893	2,390,264	1,042,733,000
2532	2,342,667	2,264,188	875,336,000
2533	2,378,513	2,155,728	802,278,000
2534	2,111,631	1,950,056	825,117,000
2535	1,753,080	1,523,893	695,223,000
2536	1,433,230	1,311,778	548,195,000
2537	1,523,682	1,382,881	657,075,000
2538	1,658,966	1,593,963	726,314,000

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.17 : พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ข้าวโพดรุ่น 2 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่ปีเพาะปลูก 2522 ถึง 2538

ปีการเพาะปลูก	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)
2522	285,774	285,774	68,136,000
2523	36,922	36,922	8,709,000
2524	458,373	458,373	91,513,000
2525	555,975	555,975	171,572,000
2526	740,169	740,169	271,690,000
2527	452,371	441,233	152,155,000
2528	630,337	619,839	201,085,000
2529	584,919	567,158	155,917,000
2530	486,565	463,389	139,766,000
2531	645,332	634,172	214,036,000
2532	698,676	659,444	244,130,000
2533	733,069	719,731	267,171,000
2534	389,891	329,083	123,894,000
2535	741,908	732,397	332,043,000
2536	791,002	647,475	290,214,000
2537	813,238	768,420	258,401,000
2538	531,936	482,367	254,878,000

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.18 : พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต มันสำปะหลัง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่ปีเพาะปลูก 2522 ถึง 2538

ปีการเพาะปลูก	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)
2522	3,996,116	3,124,130	6,952,203,000
2523	4,534,615	4,447,404	10,008,873,000
2524	4,738,191	4,639,906	10,046,426,000
2525	4,539,399	4,297,599	10,200,059,000
2526	5,079,283	3,865,422	10,984,308,000
2527	5,103,704	4,913,997	11,079,747,000
2528	5,532,367	5,016,632	10,963,965,000
2529	4,737,553	4,575,091	8,782,224,000
2530	5,258,528	5,060,396	11,175,036,000
2531	5,926,308	5,814,055	12,849,618,000
2532	6,284,324	6,178,305	14,638,707,000
2533	5,946,710	5,719,613	12,407,929,000
2534	5,827,544	5,650,198	12,125,453,000
2535	5,825,253	5,628,887	12,231,400,000
2536	5,661,308	5,633,466	12,412,787,000
2537	5,462,750	5,390,455	11,679,874,000
2538	5,054,866	4,862,883	9,920,829,000

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.19 : พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต อ้อย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่ปีเพาะปลูก 2522 ถึง 2538

ปีการเพาะปลูก	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)
2522	296,189	296,065	1,446,522,000
2523	294,035	281,457	2,187,213,000
2524	415,265	404,496	3,121,632,000
2525	647,029	637,198	4,626,719,000
2526	507,367	458,887	3,111,259,000
2527	493,151	459,027	3,326,988,000
2528	489,371	481,053	3,167,932,000
2529	471,524	433,383	283,618,000
2530	532,091	515,234	4,052,861,000
2531	616,045	612,504	5,518,695,000
2532	668,013	666,107	5,878,877,000
2533	809,702	807,015	7,796,563,000
2534	1,022,099	1,015,151	9,189,994,000
2535	1,550,685	1,537,129	10,401,439,000
2536	1,406,198	1,278,672	9,481,852,000
2537	1,789,940	1,741,399	15,469,060,000
2538	1,939,380	1,882,426	19,064,246,000

ที่มา : สำนักงาน เศรษฐกิจการเกษตร

ความเหมาะสมของดินที่ใช้ทำการปลูกพืชแต่ละชนิด

ดินที่ใช้ในการปลูกพืช สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ได้แก่

1. ดินที่ใช้ในการทำนา โดยอาศัยน้ำฝน
2. ดินที่ใช้ในการทำนา โดยอาศัยน้ำชลประทาน
3. ดินที่ใช้ในการปลูกพืชไร่

ดินแต่ละประเภทจะมีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน ดินนาเป็นดินที่ต้องการน้ำมาก ส่วนดินที่ใช้ในการปลูกพืชไร่ เป็นดินที่ต้องการน้ำน้อย และด้วยคุณสมบัติที่แตกต่างกันนี้ จึงทำให้ดินแต่ละชนิดเหมาะสมกับการปลูกพืชที่แตกต่างกันด้วย สำหรับดินที่ใช้ในการทำนาโดยอาศัยน้ำฝนนั้น จะเหมาะสมกับการปลูกข้าวนาปี ส่วนดินที่ใช้ในการทำนาโดยอาศัยน้ำชลประทาน จะเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวนาปรัง ถั่วเหลือง รุ่น 2 ข้าวโพด รุ่น 2 และดินที่ใช้ในการปลูกพืชไร่ จะเหมาะสำหรับการปลูกถั่วเหลือง รุ่น 1 ข้าวโพด รุ่น 1 มันสำปะหลัง และ อ้อย โดยการเพาะปลูกพืชแต่ละชนิดในดินแต่ละกลุ่ม ก็จะมีฤดูกาลการผลิตที่แตกต่างกัน ดังแสดงในภาพแสดงช่วงเวลาเพาะปลูกพืชต่างๆ ในรอบปี โดยแบ่งตามลักษณะดิน

พืชที่อยู่ในดินกลุ่มเดียวกันนั้นสามารถทดแทนกันได้ เนื่องจากมีลักษณะโครงสร้างของดินที่เหมาะสมกับความต้องการของพืชนั้นมีความใกล้เคียงกัน ดังตัวอย่างความเหมาะสมของดินที่ใช้ในการปลูกพืช ในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ (ดูแผนภาพที่ 2.2)

แผนภาพที่ 2.2 แสดงช่วงเวลาเพาะปลูกพืชต่าง ๆ ในรอบปี โดยแบ่งตามลักษณะดิน

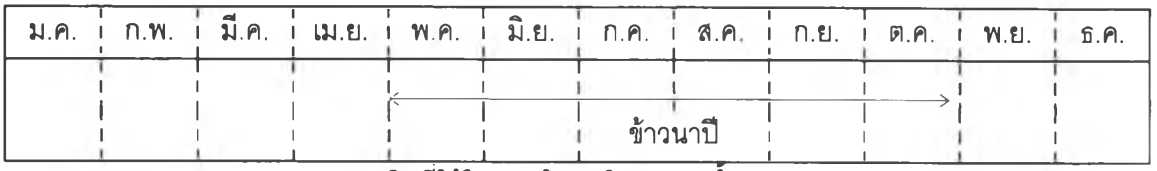

ดินที่ใช้ในการทำนา โดยอาศัยน้ำฝน

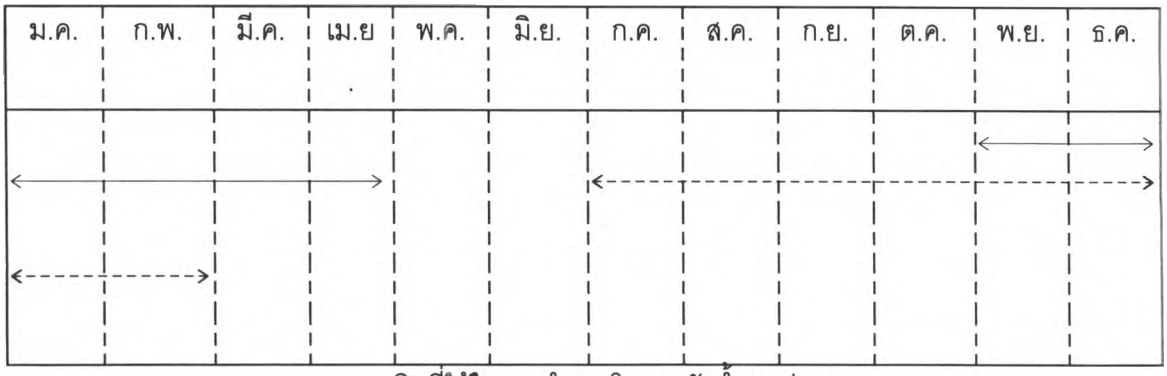

ดินที่ใช้ในการทำนา โดยอาศัยน้ำชลประทาน

ข้าวนาปรัง, ถั่วเหลืองรุ่น 2

ข้าวโพดรุ่น 2

ดินสำหรับการปลูกพืชไร่

ถั่วเหลือง รุ่น 1

ข้าวโพด รุ่น 1

มันสำปะหลัง

อ้อย

ที่มา : จากข้อมูลของฝ่ายวิเคราะห์และพยากรณ์ข้อมูล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

แผนภาพที่ 2.2 สมรรถนะของที่ดินสำหรับปลูกพืช อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ร่วมกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 2.20 ตารางแสดงความเหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกพืช จังหวัดชัยภูมิ

ชนิดของพืช / หน่วยแผนที่	ข้าว	ข้าวโพด	ถั่วต่าง ๆ	มัน สำปะหลัง	อ้อย	ปอแก้ว ข้าวฟ่าง หม่อน	พืชผัก	มะละกอ	มะม่วง ขนุน ไผ่ตง	ส้มโอ	ทุ่งหญ้า
1	2s	4d	4d	4d	3d	3d	4d	4d	4d	5d	5d
9	3s	3sd	3sd	4d	3s	3s	3sd	4d	3d	4d	3d
12	5t	3ts	3ts	3ts	3ts	3ts	4ts	2n	2n	2n	2s
13	5w	3s	3s	2sn	3s	2sn	3t	3s	2n	2n	2s
17	3ws	3sd	3sd	4d	3s	3s	3sd	4d	3d	4d	3d
21	5w	2mt	2mt	2mt	2mt	3m	3g	3g	3g	3g	1
23	5w	4g	4g	4g	4g	3g	3g	3g	3g	3g	2g
25	5t	4st	4st	4st	4st	4st	4st	4s	4s	4s	3s

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ร่วมกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ความหมายของชั้นแสดงความเหมาะสม

1. เหมาะสมดีมาก
2. เหมาะสมดี
3. เหมาะสมปานกลาง
4. ไม่ค่อยเหมาะสม
5. ไม่เหมาะสม

ความหมายของข้อจำกัด

d = มีปัญหาเรื่องการระบายน้ำของดิน
f = มีปัญหาเรื่องน้ำท่วมขังหรือไหลบ่า
g = มีชั้นกรวดหรือชั้นหินอยู่ในระดับตื้น
m = มีปัญหาเรื่องอาจจะขาดแคลนน้ำในฤดูเพาะปลูกของพืชไร่และไม้ผล
n = ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
r = มีหินโผล่มาก
s = ดินมีเนื้อดินหรือโครงสร้างไม่เหมาะสม
t = สภาพพื้นที่มีความสูงชันเกินไป
w = มีปัญหาอาจจะขาดแคลนน้ำสำหรับนาข้าว
x = มีปัญหาเรื่องความเค็มของดิน

อธิบายหน่วยแผนที่ดินจังหวัดชัยภูมิ

หน่วยแผนที่ที่ 1

เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว เป็นดินลึก มีการระบายน้ำเลว มักมีน้ำท่วมขังบนผิวดินในช่วงฤดูฝน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง พบบนที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ มีความลาดชัน 0 - 2 % ปัญหาสำคัญในดินชุดนี้ ได้แก่ ฤดูฝนพืชอาจได้รับความเสียหายบ้างจากน้ำท่วมหนักในบางปี

หน่วยแผนที่ที่ 9

เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วน เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว มักมีน้ำท่วมขังบนผิวดินในช่วงฤดูฝน เป็นระยะเวลา 3 - 4 เดือน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน น้อยกว่า 2 % ปัญหาสำคัญในดินชุดนี้ ได้แก่ ดินมีความ อุดมสมบูรณ์ต่ำ

หน่วยแผนที่ที่ 12

เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วน เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำดีถึงค่อนข้างดี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความ ลาดชัน 2 - 6 % ปัญหาสำคัญในดินชุดนี้ ได้แก่ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และขาดแคลนน้ำในช่วงระยะเวลาที่ฝนทิ้งช่วง

หน่วยแผนที่ที่ 13

เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วน เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำดีถึงค่อนข้างดี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชัน 2 - 8 % ปัญหาสำคัญในดินชุดนี้ ได้แก่ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และบางปีพืชอาจจะเสียหายเนื่องจากขาดน้ำ ถ้าฝนทิ้งช่วงนานเกินไป เพราะดินมีคุณสมบัติในการอุ้มน้ำได้ต่ำ

หน่วยแผนที่ที่ 17

เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนดินเหนียว เป็นดินลึก มีการระบายน้ำเลวถึงค่อนข้างเลว มักมีน้ำขังบนผิวดินในช่วงฤดูฝนเป็นระยะเวลา 2 - 3 เดือน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0 - 3 % ปัญหาสำคัญในดินชุดนี้ ได้แก่ พืชอาจได้รับความเสียหาย เนื่องจากมีน้ำไม่พอเพราะฝนทิ้งช่วงนานเกินไป

I 18355547

หน่วยแผนที่ที่ 21

เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนดินเหนียว เป็นดินตื้นถึงดินลึกปานกลาง มีการระบายน้ำดี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง พบบนพื้นผิวที่เหลือค้างจากการกัดกร่อน มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชัน 1 - 5 % ปัญหาสำคัญในดินชุดนี้ ได้แก่ เนื้อดินมีก้อนปูนหรือเศษหินต้นกำเนิดปะปนอยู่ด้วย

หน่วยแผนที่ที่ 23

เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนกรวดปนหิน เป็นดินตื้นถึงชั้นกรวด มีการระบายน้ำค่อนข้างดี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชัน 2 - 8 % ปัญหาสำคัญในดินชุดนี้ ได้แก่ เป็นดินตื้นมีกรวดลูกรังปะปนอยู่ในเนื้อดินด้วย

หน่วยแผนที่ที่ 25

เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินทราย เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างมากเกินไป ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำมาก สภาพพื้นที่ที่พบมีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงลูกคลื่นลอนชัน มีความลาดชัน 3 - 10 % ปัญหาสำคัญในดินชุดนี้ ได้แก่ ดินมีความสามารถในการอุ้มน้ำได้ต่ำมาก

จากสมรรถนะของที่ดินสำหรับปลูกพืช อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ (ดูตารางที่ 2.20)สามารถอธิบายถึงลักษณะโครงสร้างของดินที่เหมาะสมกับความต้องการของพืชในกลุ่มดินเดียวกันได้ เช่น ในหน่วยแผนที่ที่ 13 อันเป็นดินร่วน มีการระบายน้ำดีถึงค่อนข้างดีซึ่งดินประเภทนี้ เป็นดินที่มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่ต่าง ๆ ไม่ต้องการน้ำมากนักในการเพาะปลูก เช่น ข้าวโพด ถั่วต่าง ๆ มันสำปะหลัง อ้อย ซึ่งพืชต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถทดแทนกันได้ดีในกลุ่มดินหน่วยนี้ แต่สำหรับข้าวแล้วไม่สามารถปลูกในดินประเภทนี้ได้นื่องจากไม่มีความเหมาะสมอย่างมาก เนื่องจากอาจขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูกอย่างมาก เนื่องจากข้าวเป็นพืชที่ต้องการน้ำมากในการเพาะปลูก ดังจะเห็นได้จากหน่วยแผนที่ที่ 1 อันเป็นกลุ่มดินที่เป็นดินเหนียว มีการระบายน้ำที่ไม่ดีมักมีน้ำท่วมขังบนผิวดินในช่วงฤดูฝน ดังนั้นดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่กับดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวจึงเป็นดินต่างประเภทกัน